

ĈAPITRO 1. Objektoj, konatiĝo, familio, nombroj

ROZDZIAŁ 1. Rzeczy, zawieranie znajomości, rodzina, liczby

W tym rozdziale nauczysz się m.in.:

- prezentować rzeczy i osoby oraz witać się i żegnać;
- określać, gdzie ktoś lub coś jest;
- nazywać niektóre miasta, kraje, kontynenty, rzeki, szczyty górskie i zwierzęta;
- nazywać przedmioty w pokoju i członków rodziny;
- tworzyć nazwy wyrażające żeńskość;
- pytać i odpowiadać, kto to jest, jak ma na imię oraz kim jest dla mówiącego;
- przedstawiać jedną osobę drugiej bardziej i mniej oficjalnie;
- zadawać pytania ze słówkiem „czy” oraz potwierdzać i zaprzeczać;
- wypowiadać podstawowe polecenia i prośby;
- liczyć oraz wyrażać liczby naturalne w mowie i piśmie.

NI KONATIĜU

Poznajmy się

Mówcie, jak macie na imię. Posługujcie się wzorem:

Lektoro: Saluton. Mi estas Rikardo. Kaj vi?

Monika: Mi estas Monika. Kaj vi?

Mikaelo: Mi estas Mikaelo. Kaj vi?

Tłumaczenie wzoru na język polski:

Lektor: Cześć. Ja jestem Rikardo. A ty?

Monika: Ja jestem Monika. A ty?

Mikaelo: Ja jestem Mikaelo. A ty?

I. KOMUNIKADO – frazoj, vortoj, reguloj

Komunikacja – zdania, słowa, reguły

A. Domo, libro, Varsovio ...

Tio estas Eŭropo.

Tio estas Pollando.

Tio estas Varsovio.

Tio estas domo.

Tio estas libro.

Tio estas fenestro.

❖ Eŭropo, Pollando, Varsovio, domo, libro i fenestro to rzeczowniki.

Rzeczowniki esperanckie mają końcówkę

❖ Pokazując coś lub kogoś zaczynamy po polsku zdanie od wyrazu „to”.

Po esperancku brzmi on

W części III (w dziale Lingvouzaj klarigoj) znajdują się odpowiedzi z objaśnieniami. W objaśnieniach nr ❶ i ❷ sprawdź czy poprawnie uzupełniłeś obie reguły.

Wykorzystajcie przedmioty i obiekty znajdujące się w otoczeniu, aby tworzyć podobne zdania, jak te pod ilustracjami. Dodatkowe podpowiedzi znajdziecie na rysunku 5. oraz w ramce:

• kajero (zeszyt)	• pordo (drzwi)	• tablo (stół)
• seĝo (krzesło)	• krajono (ołówek)	• globkrajono (długopis)
• tabulo (tablica)	• lampo (lampa)	• ĉambro (pokój)
• komputilo (komputer)	• ekrano (ekran)	• skribilo (coś do pisanja)

PLIFIRMIGO

Utrwalenie

Wyraź poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami znajdującymi się w kluczu do zadań (w części III dział: Solvoj de la taskoj).

1. To jest krzesło.
2. To jest komputer.
3. To jest zeszyt.
4. To jest lampa.
5. To jest długopis.
6. To są drzwi.

B. Mateo nun vivas en Londono

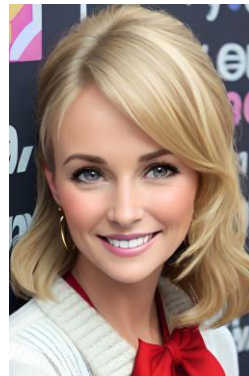
Tio estas Mateo.
Nun li vivas en Londono.

Tio estas Eliza.
Nun ŝi loĝas en Parizo.

Tio estas sinjoro Last.
Hodiaŭ li laboras en Berlino.

Tio estas sinjorino Brun.
Hodiaŭ ŝi studas en Romo.

❖ Mówiąc o osobie męskiej, powiemy „on”, a o osobie żeńskiej — „ona”;
„on” to po esperancku: , a „ona” to po esperancku: **3 4**

Vortareto (słowniczek):

• nun — teraz	• hodiaŭ — dzisiaj	• vivas — żyje
• loĝas — mieszka	• laboras — pracuje	• studas — studiuje 11

Wypowiadajcie podobne zdania, podając imię i nazwę miasta, np.:

NOMO (IMIĘ):

• Adamo	• Anna	• Andreo
• Arturo	• Barbara	• Dorotea
• Johano	• Johana	• Karlo
• Katarina	• Kristina	• Maria
• Paŭlo	• Roberto	• Petro

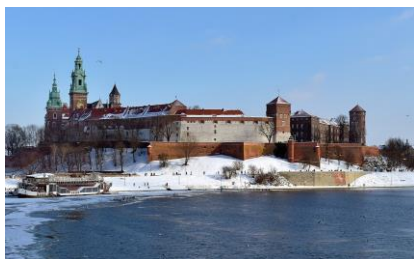
URBO (MIASTO):

• Ateno	• Budapeŝto
• Kievo	• Madrido
• Nov-Jorko	• Prago
• Sidnejo	• Rio-de-Janejro
• Toronto	• Vaŝingtono

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. To jest Artur.	Dzisiaj on jest w Pradze.
2. To jest Anna.	Teraz ona pracuje w Kijowie.
3. To jest Tomasz.	Teraz on żyje w Sydney.
4. To jest Katarzyna.	Dzisiaj ona mieszka w Waszyngtonie.
5. To jest Andrzej.	Dzisiaj on studiuje w Madrycie.
6. To jest pani Last.	Teraz ona jest w Tokio.

C. Jen Amazono en Sud-Ameriko

Tio estas Vavelo.
Ĝi estas en Krakovo.

Jen Amazono. **5**
Ĝi estas en Sud-Ameriko.

Jen estas Budapeŝto.
Ĝi estas en Hungario.

Tio estas zebro.
Ĝi vivas en Afriko.

Tio estas Everesto.
Ĝi estas en Azio.

Tio estas kanguruo.
Ĝi vivas en Aŭstralio.

❖ O czymś, co nie jest osobą, na przykład o zwierztach mówimy w języku esperanto „ono”.
Wyras ten brzmi po esperancku:

Sprawdź poprawność odpowiedzi w Lingvouzaj klarigoj w punkcie **6**.

Wypowiadajcie podobne zdania, podając nazwę słynnego obiektu, kontynentu, góry, rzeki miasta, (patrz **B.**), państwa, lub egzotycznego zwierzęcia, np.

OBJEKTO (OBIEKT):

• Big Ben	• Koloseo (Koloseum)
• Notre-Dame	• Kremlo (Kreml)
• Akropolo (Akropol)	
• Statuo de Libereco (Statua Wolności)	

KONTINENTO (KONTYNTENT):

• Aŭstralio	• Eŭropo
• Afriko	• Azio
• Nord-Ameriko (Amerika Północna)	
• Sud-Ameriko (Ameryka Południowa)	

ŜTATO (PAŬSTWO):

- Brazilo • Ĉeĥio (Czechy)
- Ĉinio (Chiny) • Egipto
- Francio • Germanio (Niemcy)
- Grekio • Hindio/Barato (Indie)
- Italio (Włochy) • Japanio
- Pollando • Svedio (Szwecja)
- Usono (Stany Zjednoczone)

BESTO (ZWIERZĘ):

- antilopo • elefanto (słoń)
- ĝirafo (żyrafa) • hipopotamo
- kangurao (kangur) • krokodilo
- leono (lew) • tigro (tygrys)
- aligato • serpento (wąż)
- pingveno (pingwin) • papago (papuga)
- baleno (wieloryb) • ŝarko (rekin)

MONTO (GÓRA):

- Everesto • Olimpo
- Kilimanĝaro (Kilimandżaro)

RIVERO (RZEKA):

- Danubo (Dunaj) • Nilo
- Rejno (Ren) • Vistulo (Wisła)

PLIFIRMIGO

Wyraź poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. To jest Tokio.	Ono jest w Japonii.
2. Oto jest Wisła.	Ona jest w Polsce.
3. To jest kangur.	On jest w Australii.
4. Oto Koloseum.	Ono jest w Rzymie.
5. To są Stany Zjednoczone.	One są w Ameryce Północnej.
6. Oto Olimp.	On jest w Grecji.

D. Sinjoro kaj sinjorino, aktoro kaj aktorino...

En ĉambro estas instruistino, lernantino kaj studentino. Sinjorino Brun estas nun en Krakovo, reĝino Katarina en Kopenhago kaj aktorino Eva en Nov-Jorko.

Przeczytajcie na głos, po jednej linijce, podane wyrazy, a potem powiedzcie, jak tworzyć nazwy osób i zwierząt płci żeńskiej.

sinjoro — pan	sinjorino — pani
instruisto — nauczyciel	instruistino — nauczycielka
aktoro — aktor	aktorino — aktorka
viro — mężczyzna	virino — kobieta
reĝo — król	reĝino — królowa
studento — student	studentino — studentka
lernanto — uczeń	lernantino — uczennica
kato — kot	katino — kotka

❖ Do tworzenia żeńskich nazw osób i zwierząt służy cząstka **7**

Powiedz lub napisz, jak rozumiesz wyrazy w prawej kolumnie.

amiko — przyjaciel	amikino —

knabo	—	chłopiec	knabino	—	
patro	—	ojciec	patrino	—	
filo	—	syn	filino	—	
frato	—	brat	fratino	—	
ĉevalo	—	koń	ĉevalino	—	

Aldonaj ekzemploj (przykłady dodatkowe):

onklo	—	wuj, stryj	onklino	—	
hundo	—	pies	hundino	—	
bovo	—	sztuka bydła; wół	bovino	—	
porko	—	świnia	porkino	—	
biologo	—	biolog	biologino	—	

E. Kiu li estas?

Kiu li estas?
Li estas Leonardo.
Li legas kaj lernas.

Kiu li estas ?
Li estas profesoro Rok.
Li staras kaj diras.

Kiu ŝi estas?
Ŝi estas Leila.
Ŝi telefonas.

Kiu tio estas?
Li estas trololo.
Li sidas.

❖ Pytając o tożsamość wskazywanej osoby, używa się wyrazu „kto”.
Wyraz ten brzmi po esperanku: 8

Vortareto:

• legas	—	czyta	• lernas	—	uczy się	• staras	—	stoi
• diras	—	mówi	• telefonas	—	telefonuje	• sidas	—	siedzi 11

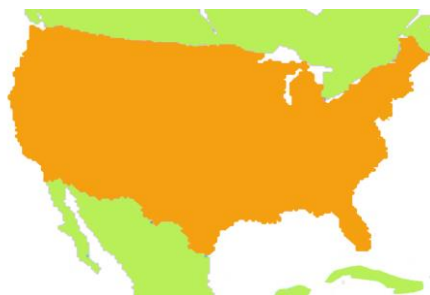
Niech każdy zegnje wzdłuż pojedynczą kartkę, tak aby mogła stać na stoliku, i napisze na niej swoje imię. Następnie, kolejno pytajcie o imię osoby w otoczeniu, wskazując tę osobę i odpowiadającego używając wyrażenia: Kiu li/ŝi estas?.

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Kto to jest?	To jest Karol.
2. Kto to jest?	To jest Ewa.
3. Kto to jest?	To jest pani Brun.
4. Kto to jest?	To jest Jan.
5. Kto to jest?	To jest Krystyna.
6. Kto to jest?	To jest pan Brun.

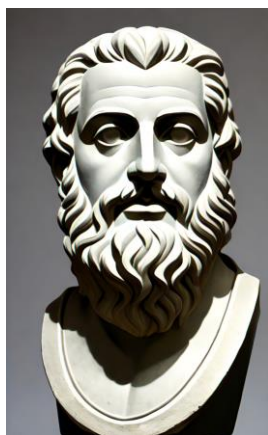
F. Ĉu? Jes... / Ne ...

Ĉu tio estas Usono?
Jes, tio estas Usono.

Ĉu tio estas Stokholmo?
Ne, tio ne estas Stokholmo.
Tio estas Kopenhago.

Ĉu tio estas Platono?
Jes, tio estas Platono.

Ĉu ŝi estas aktorino?
Ne, ŝi ne estas aktorino,
sed dancistino.

❖ Prosząc o potwierdzenie lub zaprzeczenie czegoś, używa się wyrazu „czy”.

Wyraz ten brzmi po esperancku 12

W odpowiedzi na takie pytanie mówi się „tak”, czyli, lub „nie”, czyli 13

Zadawajcie sobie nawzajem podobne pytania, wskazując jakąś rzecz.

PLIFIRMIGO

Wyraź poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Czy to jest ołówek?	Tak.
2. Czy to jest Dorotea?	Nie, to jest Barbara.
3. Czy to jest komputer?	Tak, to jest komputer.
4. Czy to jest Hiszpania?	Nie, to nie jest Hiszpania. To jest Grecja.
5. Czy to jest szafa?	Tak, to jest szafa.
6. Czy to jest lew?	Nie, to nie jest lew, lecz zebra.

G. Kiu estas lia nomo?

A: Kiu estas lia nomo?

B: Lia nomo estas Mikaelo.
Li estas mia frato.

C: Kiu estas ŝia nomo?

D: Ŝia nomo estas Izabela Sveta
Ŝi estas mia amikino.

❖ Pytanie bezpośrednio o imię lub imię i nazwisko danej osoby w języku polskim zaczyna się od wyrazu „Jak”. Jego odpowiednikiem w języku esperanto jest wyraz 10

Vortareto:

• mi — ja	• mia — mój, moja, moje
• vi — ty	• via — twój, twoja, twoje
• li — on	• lia — jego
• ŝi — ona	• ŝia — jej
• ĝi — ono	• ĝia — jego

Przeprowadzajcie podobne dialogi, pokazując członka rodziny na rysunku FAMILIANOJ 6. lub fotografię innej osoby. Możecie wykorzystać także następujące określenia:

• konato (znajomy)	• konatino (znajoma)	• estro (kierownik)	• estrino (kierowniczka)
• ĉefo (szef)	• ĉefino (szefowa)	• najbaro (sąsiad)	• najbarino (sąsiadka)

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Jak on się nazywa?
2. Jak ona ma na imię?
3. On jest moim wujkiem.
4. Ona jest jego córką.
5. Robert jest teraz twoim szefem.
6. Alina jest jej ciotką.

H. 1, 2, 3 ... – nombras mi

Unu, du, tri ... nombras mi.

1 — unu	11 — dek unu	21 — dudek unu
2 — du	12 — dek du	22 — dudek du
3 — tri	13 — dek tri	...
4 — kvar	14 — dek kvar	29 — dudek naŭ
5 — kvin	15 — dek kvin	30 — tridek
6 — ses	16 — dek ses	...
7 — sep	17 — dek sep	40 — kvardek
8 — ok	18 — dek ok	...
9 — naŭ	19 — dek naŭ	90 — naŭdek
10 — dek	20 — dudek	100 — cent

❖ Czy w języku esperanto liczby od 11 do 100 wymawia się i pisze słowami w kolejności cyfr od lewej do prawej, w szczególności także liczby od 11 do 19 **14**

Vortareto:

• mi nombras — *liczę, wyliczam*

Piszcie na kartce lub tablicy rozmaite liczby od 1 do 100 i wskazujcie, kto ma napisaną liczbę odczytać.

PLIFIRMIGO

Wyraż słownie po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. 9
2. 13
3. 31
4. 60
5. 66
6. 19
7. 90

II. LINGVAJ AVENTUROJ

Językowe przygody

NI KONVERSACIU

Porozmawiajmy

1.

A: Sinjorino Stel, tio estas sinjoro Marko Pont.

B: Tre agrable.

C: Mi ĝojas.

A: Profesoro Flor, jen fraŭlino Sofia Ŝton.

B: Mi ĝojas.

C: Tre agrable.

A: Doktorino Man, tio estas doktoro Johano Nest.

B: Mi ĝojas.

C: Tre agrable.

A: Sinjoro Kuk, jen sinjoro Paŭlo Kant.

B: Tre agrable.

C: Mi ĝojas.

Представляйте одну особę другой на выobraжонм przyjęciu. Przed nazwiskiem używajcie tytułów, jak na przykład w ramce poniżej:

• sinjoro (<i>pan</i>)	• sinjorino (<i>pani</i>)	• fraŭlino (<i>panna</i>)
• doktoro (<i>doktor</i>)	• doktorino (<i>kobieta z tytułem doktora</i>)	
• profesoro (<i>profesor</i>)	• profesorino (<i>kobieta z tytułem profesora</i>)	
• prezidanto (<i>prezydent, prezes</i>)	• prezidantino (<i>pani prezydent, pani prezes</i>)	

Imiona podawajcie w brzmieniu polskim lub esperanckim, nazwiska mogą być z ramki:

• Stel	• Nest	• Man	• Flor	• Pont
• Ŝton	• Kant	• Kuk	• Last	• Brun

Osoby przedstawione wypowiadają formułki grzecznościowe:

Tre agrable (*bardzo mi przyjemnie*) lub Mi ĝojas (*cieszę się*).

2.

A: Saluton. Mi estas Konrado. Kiu vi estas? 9

B: Mi estas Marta. Saluton, Konrado.

A: Bonan matenon. Mi estas Suzana. Kiu vi estas?

B: Mi estas Simono. Bonan matenon, Suzana.

A: Bonan tagon. Mi estas Stefano. Kiu vi estas?

B: Mi estas Magda. Bonan tagon, Stefano.

A: Bonan vesperon. Mi estas Dorota. Kiu vi estas?

B: Mi estas Marko. Bonan vesperon, Dorota.

V: Ĝis revido. Konrado.

Z: Ĝis!

Witajcie się i przedstawiajcie nawzajem parami tak jak w powyższych przykładach stosując różne zwroty powitań. Po przedstawieniu się pytamy Kiu vi estas? *(Kto ty jesteś?).*

Vortareto:

• saluton	—	cześć (powitanie)	• bonan matenon	—	dobrego ranka
• bonan tagon	—	dzień dobry	• bonan vesperon	—	dobry wieczór
• bonan nokto	—	dobranoc	• ĝis revido	—	do zobaczenia
			• ĝis!	—	pa!

3. Do wykonania w formie scenek imitujących wskazane w dialogu czynności.

A: Arturo sidas. Ekstaru! 15

B: Monika staras. Sidiĝu!

C: Marko iras. Haltu!

D: Katarina telefonas. Ne telefonu!

E: Adamo dormas. Ne dormu Adamo, ripetu!

F: Eva legas. Eva, venu kaj diru.

G: Maria, malfermu la libron.

H: Andreo, fermu la kajeron.

Vortareto:

• ekstaru	—	wstań, wstańcie	• sidiĝu	—	usiść, siadajcie	• ripetu	—	powtórz
• haltu	—	zatrzymaj się	• ne telefonu	—	nie telefonuj	• venu	—	przyjdź
• diru	—	powiedz	• fermu	—	zamknij	• malfermu	—	otwórz

Zwracajcie się kolejno do siebie z poleceniami według powyższych przykładów.

4.

A: Saluton. Mi estas Arturo. Kiu estas via nomo? 10

B: Mia nomo estas Monika. Monika Pir.

Mi estas studentino.

A: Bonan matenon. Mi estas Katarina. Kiu estas via nomo?

B: Mia nomo estas Tomaso.

Mi estas via najbaro.

Witajcie się i przedstawiajcie nawzajem parami tak jak w powyższych przykładach. Po przedstawieniu się pytamy Kiu estas via nomo? *(Jak się nazywasz?).*

BAZA VORTPROVIZO BILDOFORME

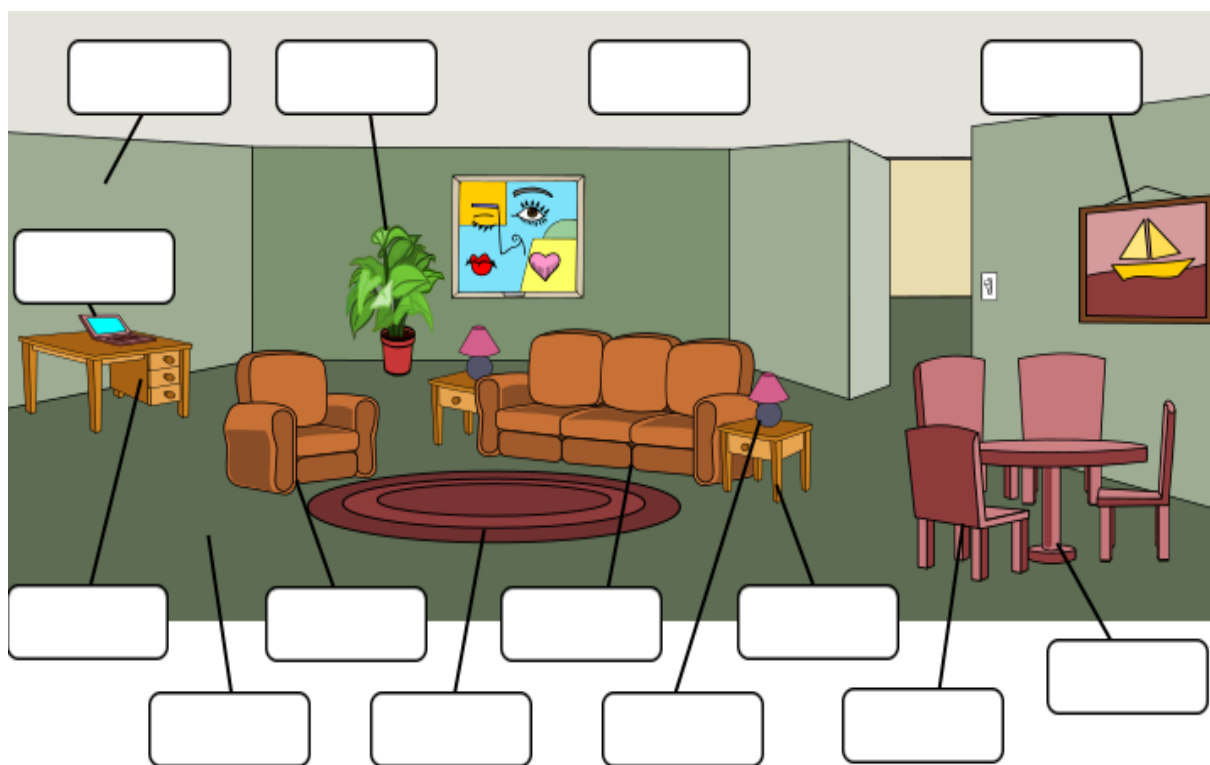
Podstawowe słownictwo tematyczne na ilustracjach

5. OBJEKTOJ EN ĈAMBRO

Rzeczy w pokoju

Wybierz z podanej listy właściwe wyrazy i wpisz je w odpowiednich ramkach na rysunku. Niektóre wyrazy do tego tematu nie pasują. Już użyty wyraz zaznaczaj w kwadraciku (np. ☑). Staraj się zapamiętać jak najwięcej pojęć z danej tematyki – przydadzą się.

☐ seĝo	☐ folio	☐ televidilo	☐ bildo	☐ muro	☐ planko
☐ skribotablo	☐ ŝranko	☐ fotelo	☐ tablo	☐ lampo	☐ fridujo
☐ kajero	☐ sofo	☐ komputilo	☐ biciklo	☐ ŝipo	☐ pordo
☐ tapiŝo	☐ ĉambro	☐ fenestro	☐ breto	☐ kameno	☐ afiŝo
☐ koridoro	☐ lito	☐ skatolo	☐ tableto	☐ plafono	☐ domo

Traduko de esperantaj vortoj el la listo supre (tłumaczenie wyrazów z listy powyżej):

• krzesło	• liŝo	• telewizor	• obraz	• ŝciano	• podłoga
• biurko	• szafa	• fotel	• stół	• lampa	• lodówka
• zeszyt	• kanapa	• komputero	• rower	• ŝtato	• drzwio
• dywan	• pokój	• okno	• półka	• kominek	• plakato
• korytarz	• łóżko	• pudełko	• stolik	• sufit	• domo

6. FAMILIANOJ

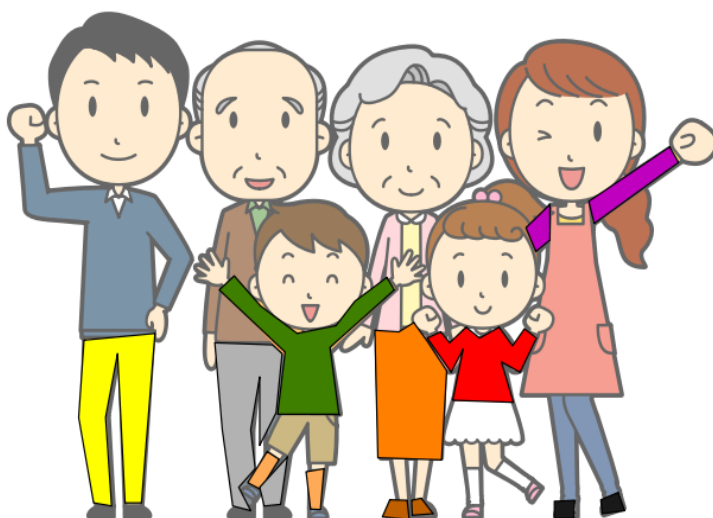
Członkowie rodziny

Członkowie spokrewnionych rodzin występują względem siebie w wielu różnych rolach. Wpisz w każdej ramce na obrazku różne role, w których dana osoba może występować. Niektóre wyrazy do tego tematu nie pasują. Już użyty wyraz zaznaczaj w kwadraciku (np. ☑).

Staraj się zapamiętać jak najwięcej słówek z danej tematyki – przydadzą się.

☐ knabo	☐ kuzino	☐ patrino	☐ onklo	☐ avo	☐ kuzo
☐ najbaro	☐ knabino	☐ onklino	☐ artistino	☐ patro	☐ avino
☐ frato	☐ edzino	☐ partnero	☐ fratino	☐ edzo	☐ junulo
☐ princo	☐ nepino	☐ sinjorino	☐ policisto	☐ amiko	☐ filo
☐ sinjoro	☐ amikino	☐ najbarino	☐ filino	☐ nepo	☐ infano

--	--	--	--	--	--

--	--

--	--

Traduko de esperantaj vortoj el la listo supre:

• chłopiec	• kuzynka	• matka	• wuj, stryj	• dziadek	• kuzyn
• sąsiad	• dziewczynka	• ciotka	• artystka	• ojciec	• babcia
• brat	• żona	• partner	• siostra	• mąż	• młodzieniec
• książę	• wnuczka	• pani	• policjant	• przyjaciel	• syn
• pan	• przyjaciółka	• sąsiadka	• córka	• wnuk	• dziecko

NI LEGAS KUN KOMPRENO

Czytamy ze zrozumieniem

Przeczytaj tekst o o trzech osobach. Następnie przeczytaj uważnie tekst ponownie, ale nie tłumacz go. Potem wpisz do tabelki kim są te osoby i gdzie się znajdują.

7. PETRO, AMANDA KAJ GEORGO

Petro Vent estas politikisto. Hodiaŭ li laboras en Vaŝingtono.

Amanda Maj estas aktorino. Nun ŝi loĝas en Holivudo.

Georgo Plat estas studento. Nun li estas sur Kilimanĝaro.

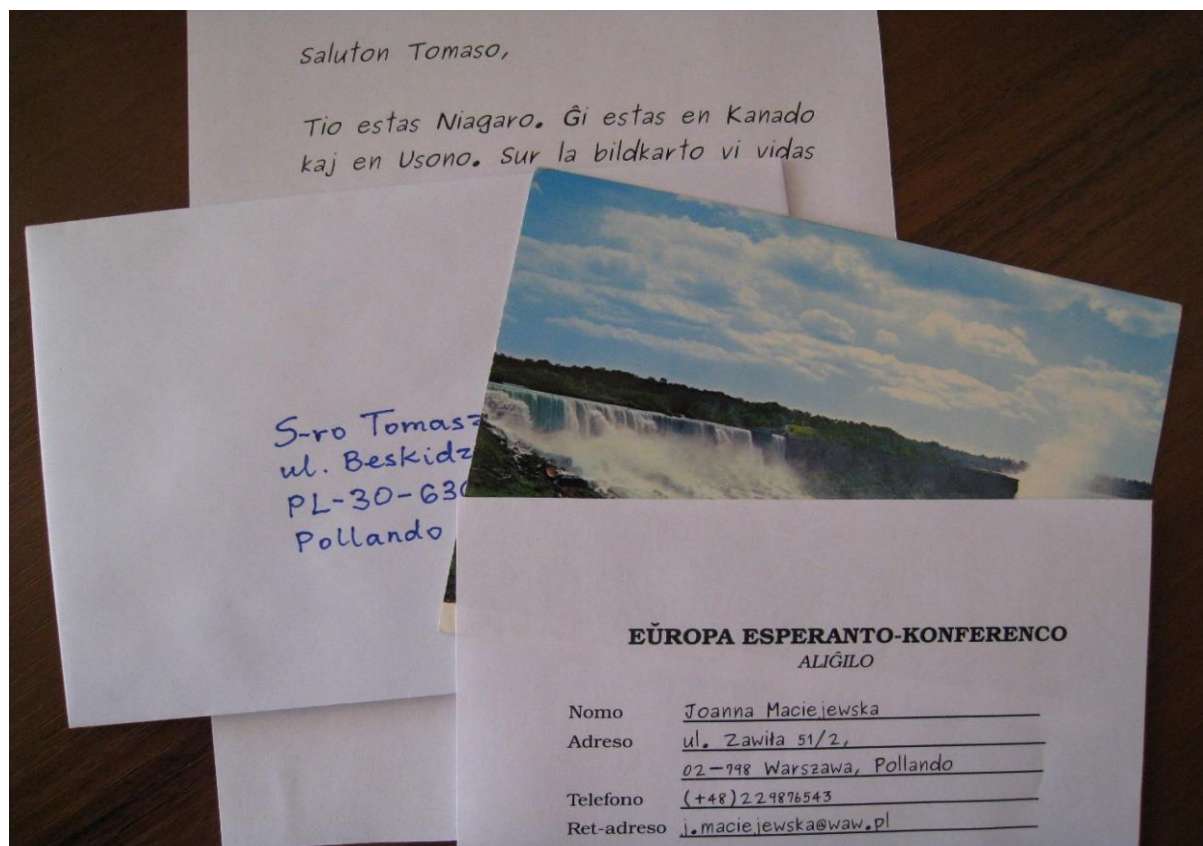

Petro Vent	<i>politikisto</i>	<i>en Vaŝingtono</i>
Amanda Maj		
Georgo Plat		

TION ONI LEGAS EN ESPERANTIO

To się czyta w Esperancji

8.

POR AŬSKULTADO KAJ REPRODUKTO

Do posłuchania i odtworzenia

9. *Postłuchaj tekstu prezentowanego dwukrotnie przez prowadzącego zajęcia. Przy drugim słuchaniu patrz na tekst. Potem sam przeczytaj po cichu.*

Następnie zaślōn tekst i odtwōrz go pisemnie wstawiajāc w drugiej czēści w miejsce kropek brakujāce elementy. Na koniec wpisz liczbę całkowicie poprawnych uzupełnień do podsumowania na dole zadania.

Varsovio estas urbo en Pollando. Eva loĝas en Varsovio. Big Ben estas en Londono. Marko studas en Londono. Notre-Dame estas en Parizo. Elizabeta laboras en Parizo. Kilimanĝaro estas monto en Afriko. Antilopo estas besto. Ĝi vivas en Afriko. Leila nun staras. Ŝi telefonas.

Varsovi... est... urb... en ...olland.. | Eva... loĝ... en Varsovi... | ...ig... Ben... est... en ...ondon... | Notre...-...ame... est... en ...ariz... | Elizabeta labor... en Pariz... | ...ilimanĝar... est... mont... en ...frik... | ...ntilop... est... best... | Ĝi viv... en ...frik... | Leila nun star... | Ŝi telefon...

Liczba całkowicie poprawnych uzupełnień: / 37

PAROLPRAKTIKO

Wprawianie się w mówieniu

10. Wykonaj w języku esperanto jedno z poniższych zadań.

1. Wybierz kilka osób publicznych (aktorów, piosenkarzy, sportowców, polityków itp.). Powiedz jak się nazywają i, gdzie teraz są.
2. Przedstaw dwie osoby, jedną bardziej, a drugą mniej oficjalnie.
3. Powiedz 2 zdania o prawdziwych lub fikcyjnych osobach, wzorując się na tekście Ni legas kun kompreno.

SKRIBOPRAKTIKO

Wprawianie się w pisanie

11. Przepisz poniższy tekst, dzieląc go na zdania. Dodaj odpowiednie znaki przestankowe i zamień małe litery na wielkie tam, gdzie trzeba.

kiu ŝi estas ŝi estas dorotea last dorotea estas studentino nun ŝi studas en svedio

ELPAROLO

Wymowa

12. Przeczytaj na głos wyrazy zaczynające się różnymi literami. **16**

c — celo, placo, paca, cirko, cunamo	jak polskie c w wyrazie cel
ĉ — ĉapo, ĉelo, ĉie, ĉokolado, ĉu	jak polskie cz w wyrazie czapa
ĝ — ĝangalo, ĝeni, ĝia, ĝojas, ĝuo	jak polskie dż w wyrazie dżungla
h — havas, hejme, hispana, horo, hungaro	jak angielskie h w wyrazie have
ĥ — ĥaoso, ĥemio, ĥirurgo, eĥo, ĥoro	jak polskie ch w wyrazie chaos
ĵ — ĵaketo, ĵeti, ĵipo, ĵokeo, ĵudo	jak polskie ż w wyrazie żakiet
ŝ — ŝalo, ŝercis, ŝi, ŝokas, ŝuo	jak polskie sz w wyrazie szal
ŭ — aŭto, aŭtoro, aŭdis, eŭro, Eŭropo	jak polskie u w wyrazie auto
v — vagono, vino, veni, volus, vundo	jak polskie w w wyrazie wagon

PROVERBOJ KAJ DIRAĴOJ

Przysłowia i powiedzenia

13. Do wyrażonych po esperancku przysłów i powiedzeń dopasuj polskie odpowiedniki.

Tempo estas mono.

Milczenie jest złotem.

Silento estas oro.

Czas to pieniądź

RESUMA TESTO**Sprawdzian podsumowujący**

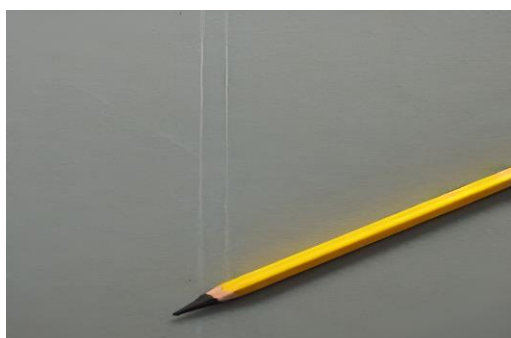
Wykonaj wszystkie poniższe zadania nie korzystając z rozwiązań zamieszczonych w kluczu do zadań. Po tym, w trakcie sprawdzania odpowiedzi grupowo lub indywidualnie, wpisz pod zadaniem w kratce ile odpowiedzi było całkowicie prawidłowych, a potem podlicz na końcu działu. Jeśli wynik był poniżej 1/3 to musisz powtórzyć odpowiednie partie materiału.

14. Uzupełnij.

1. Tio estas

2.

3.

4.

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 4**15.** Uzupełnij, wstawiając li, ŝi lub ĝi.

1. Tio estas Agata.

..... estas lernantino.

2. Sinjoro Grand estas nun en Azio.

..... laboras en Barato.

3. Jen estas aligatorio.

..... vivas en Nord-Ameriko.

4. Adamo Pel estas aktoro.

Nun ludas en Francio.

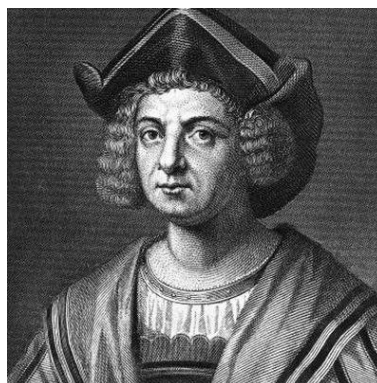
5. Eliza vivas en Parizo.

..... estas aktorino.

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 5**16.** Uzupełnij, wstawiając także nazwiska osób z listy: Albert Einstein, Nikolao Koperniko, Leonado Vinĉi, Ludoviko Zamenhof, Maria Skłodowska-Curie, Kristoforo Kolombo.

1. Kiu li estas?
Tio estas
.....

2. Kiu?
Li
.....

3. Kiu.....nomo?
Ŝia.....
.....

4.nomo?
Li
.....

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 7

17. Przetłumacz na esperanto.

1. Cześć!
2. Jestem Iga. Bardzo mi miło.
3. Panie Kant, oto pani Verd. Bardzo mi przyjemnie.
4. Ona jest moją nauczycielką.
5. Kraków jest miastem w Polsce.

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 5

18. Dopasuj polskie odpowiedniki do podanych wyrazów esperanckich, wpisując w nawiasy właściwe numery.

(1) politikistino	(2) tigrino	(3) leonino	(4) elefantino
() tygrysica	() słonica	() polityczka	() lwica

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 4

Suma poprawnych odpowiedzi: /25

III. ALDONO POR LA LERNANTO

Dodatek dla uczącego się

LINGVOUZAJ KLARIGOJ

Objaśnienia językowe

- ① **Tio** (wymowa: ti-o) — to. **Tio estas...** — To jest..., np.

Tio estas Varsovio.

To jest Warszawa.

Zwróćmy uwagę na poprawną wymowę wyrazów z **i**, które w języku esperanto nie zmiękcza poprzedzającej głoski, lecz tworzy z nią osobną akcentowaną sylabę. Np. wymawiamy „ti-o”, a nie „tjo”:

<i>tj-o</i>	<i>kj-u</i>	<i>mj-a</i>	<i>Varsovj-o</i>	<i>hodi-aŭ</i>	<i>Marj-a</i>
<i>Sofj-a</i>	<i>Tokj-o</i>	<i>Azj-o</i>	<i>Ĉinj-o</i>	<i>Francj-o</i>	<i>Aŭstralj-o</i>

- ② Rzeczowniki esperanckie mają w mianowniku liczby pojedynczej końcówkę **-o**, np.

Pollando

— Polska

libro

— książka

domo

— dom

fenestro

— okno

- ③ Zesperantyzowane imiona żeńskie często mają końcówkę **-a**. Porównajmy: *Mateo*, ale *Eliza*; podobnie: *Johano* (Jan), ale *Johana* (Janina, Joanna).

Nie ma konieczności tłumaczenia imion na język esperanto.

- ④ Gdy mowa o osobie męskiej, używamy zaimka **li** (on), gdy mowa o osobie żeńskiej — zaimka **ŝi** (ona). Zaimki to wyrazy używane zamiast rzeczowników i niektórych innych części mowy.

- ⑤ Wyraz **jen** (oto) nie wymaga użycia po nim czasownika **estas** (analogicznie jak w języku polskim po „oto”, nie jest wymagane „jest”), gdyż ono samo w sobie zawiera sens „bycia”. W szczególności nie jest wskazane użycie **estas** po **jen**, gdy chodzi o przedstawianie osoby, przy identyfikacji której występuje przed jej imieniem słowo dookreślające, np. **sinjoro**, **doktoro**. W innych przypadkach **estas** jest dopuszczalne, ale nie polecane.

- ⑥ Zaimka **ĝi** (ono) używamy, gdy mowa o czymś, co nie jest osobą, np. o rzeczy, zwierzęciu, roślinie, pojęciu lub zjawisku oraz — wyjątkowo — gdy chodzi o małe dziecko.

Wskazując jakąś osobę albo nieosobę po raz pierwszy, możemy użyć (analogicznie do języka polskiego) zaimka **tio**, a mówiąc o niej dalej, powiedzieć **li**, **ŝi** lub **ĝi**, np.

Tio estas Adamo.

Li estas en Madrido.

To jest Adamo.

On jest w Madrycie.

Tio estas Ursula.

Ŝi estas en Ateno.

To jest Ursula.

Ona jest w Atenach.

Tio estas Argentino.

Ĝi estas en Sud-Ameriko.

To jest Argentyna.

Ona jest w Ameryce Południowej.

Możemy od razu użyć **li**, **ŝi** lub **ĝi** w pierwszym zdaniu, np.

Li estas Adamo.

Li estas en Madrido.

Ĝi estas Argentino.

Ĝi estas en Sud-Ameriko.

- 7 Częstka **-in-** tworzy nazwy osób i zwierząt płci żeńskiej. Ta częstka słowotwórcza to przyrostek, czyli element dodawany po głównej części wyrazu (np. po rdzeniu).

DLA CIEKAWYCH

Nie każde wystąpienie częstki **-in-** stanowi przyrostek, np. w wyrazach kofe**ino** (kofeina), vitam**ino** (witamina) jest częścią rdzenia słowa. Z kolei w słowie ĉin**ino** (Chinka) pierwsze **-in-** nie jest przyrostkiem, a drugie jest.

Istnieją też słowa wieloznaczne z **-in-**, np. serpent**ino** (serpentyna lub samica węża).

- 8 **Kiu** (wymowa: ki-u) — kto

Kiu li/ŝi/ĝi estas? — Kto to jest?

Kiu estas li/ŝi/ĝi? — Kto to jest?

Odpowiedź w obu przypadkach:

Li/Ŝi/Ĝi estas ... — To jest...

W języku esperanto, inaczej niż wielu językach etnicznych (np. polskim) istnieje kilka form poprawnych prostych pytań, odpowiedzi i wypowiedzi dotyczących identyfikacji osoby. W zdaniach pytających zaczynających się od **Kiu** używa się często krótkiej formuły z zaimkami osobowymi **li**, **ŝi**, **ĝi** (w przypadku małego dziecka) przed **estas**. Dopuszczalne jest też użycie zaimka po **estas**, np. gdy chcemy podkreślić, że wskazujemy na konkretną osobę. W odpowiedzi lub w prezentacji osoby zaimki te stosowane są przed **estas**, po którym następuje imię, nazwisko, imię i nazwisko, nazwisko i imię, pseudonim, itp.

O bardziej złożonych formułach pytań i odpowiedzi identyfikacyjnych będzie w dalszej części podręcznika.

- 9 **Kiu vi estas?** — tu: Jak się nazywasz? Jak ci na imię?

Odpowiedź: **Mi estas ...** — (Jestem) ...

W języku esperanto jest to najprostsza forma pytania się drugiej osoby jak się nazywa przy wzajemnym przedstawianiu się.

Gdy już pytający wie jak się jego rozmówca nazywa/ma na imię (np. po pytaniu *Kiu estas via nomo?* 10) wówczas to pytanie odpowiada polskiemu „Kto ty jesteś?” w sensie pełnionej roli, funkcji, itp., ale nie zawodu, np. jestem bratem Zofii, jestem kierownikiem zespołu, jestem członkiem drużyny.

- 10 **Kiu** — ciąg dalszy

Kiu estas via/lia/ŝia/ĝia nomo?

— Jak masz na imię? Jak się nazywasz?

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Mia/Lia/Ŝia/Ĝia nomo estas <imię lub
imię i nazwisko>.

Mi/Li/Ŝi/Ĝi estas <imię / imię i nazwisko>.

<imię / imię i nazwisko>.

Jest to bardziej precyzyjne pytanie o identyfikację danej osoby niż w 8 i 9.

Wyraz **nomo** w tym kontekście nie precyzuje czy chodzi o imię czy o imię i nazwisko. Dopuszczalne jest także tylko nazwisko lub pseudonim, ksywa. Sam wyraz **nomo** ma w języku esperanto znacznie szersze znaczenie niż w języku polskim, bo znaczy także „nazwa”.

- 11 *Estas, vivas, laboras, sidas, staras, iras, itd.* to są czasowniki w czasie teraźniejszym. W języku esperanto czasowniki w czasie teraźniejszym kończą się zawsze na **-as**, niezależnie od zaimka lub rzeczownika, z którym występują.
- 12 **Ĉu** — czy. **Ĉu tio estas...?** — Czy to jest...?
- 13 Potwierdzenie w odpowiedzi na pytanie zaczynające się od **Ĉu...** rozpoczynamy słowem **Jes** (tak), natomiast zaprzeczenie słowem **Ne** (nie).
- 14 **Tak** – w przeciwieństwie do wielu innych języków europejskich, w których takiej regularności nie ma. Np. w języku polskim mamy słowo *piętnaście*, czyli najpierw rząd jedności, a potem dziesiątek, ale w słowie *pięćdziesiąt* taka regularność występuje.

DLA CIEKAWYCH

Esperanckie liczebniki w formie słownej wymawiane i pisane są zgodnie z przejętym od Arabów systemem dziesiętkowym, czyli zawsze od lewej do prawej.

- 15 *Ekstaru, haltu, telefonu, lernu itd.* to są czasowniki w trybie rozkazującym. W języku esperanto czasowniki w trybie rozkazującym kończą się zawsze na **-u**, niezależnie od osoby lub osób, których to dotyczy.
- 16 Zasady wymowy esperanckich liter podane są we *Wstępie* (Rozdział 0) w dziale *Pisownia i wymowa*.

SOLVOJ DE LA TASKOJ

Klucz do zadań

PLIFIRMIGO (ekzemplaj solvoj)

Utrwalenie (przykładowe rozwiązania)

A.

1. Tio estas seĝo.
2. Tio estas komputilo.
3. Tio estas kajero.
4. Tio estas lampo.
5. Tio estas globkrajono.
6. Tio estas pordo.

B.

1. Tio estas Gregoro.	Hodiaŭ li estas en Prago.
2. Tio estas Anna.	Nun ŝi laboras en Kievo.

3. Tio estas Tomaso.	Nun li vivas en Sidnejo.
4. Tio estas Katarina.	Hodiaŭ ŝi loĝas en Vaŝingtono.
5. Tio estas Andreo.	Hodiaŭ li studas en Madrido.
6. Tio estas sinjorino Last.	Nun ŝi estas en Pekino.

C.

1. Tio estas Tokio.	Ĝi estas en Japanio.
2. Jen estas Vistulo.	Ĝi estas en Pollando.
3. Tio estas kanguruo.	Ĝi estas en Aŭstralio.
4. Jen Koloseo.	Ĝi estas en Romo.
5. Tio estas Usono.	Ĝi estas en Nord-Ameriko.
6. Jen Olimpo.	Ĝi estas en Grekio.

E.

1. Kiu tio estas?
Kiu li estas?	Tio/Li estas Karlo.
Tio/Li estas Karlo.
2. Kiu tio estas?
Kiu ŝi estas?	Tio/Ŝi estas Eva.
Tio/Ŝi estas Eva.
3. Kiu tio estas?
Kiu ŝi estas?	Tio/li estas sinjorino Brun.
Tio/li estas sinjorino Brun.
4. Kiu tio estas?
Kiu li estas?	Tio/li estas Johano.
Tio/li estas Johano.
5. Kiu tiu estas?
Kiu ŝi estas?	Tio/Ŝi estas Kristina.
Tio/Ŝi estas Kristina.
6. Kiu tio estas?
Kiu li estas?	Tio/Li estas sinjoro Brun.
Tio/Li estas sinjoro Brun.

F.

1. Ĉu tio estas krajono?	Jes.
2. Ĉu tio estas Dorotea?	Ne. Tio estas Barbara.
3. Ĉu tio estas komputilo?	Jes, tio estas komputilo.
4. Ĉu tio estas Hispanio?	Ne, tio ne estas Hispanio. Tio estas Grekio.
5. Ĉu tio estas ŝranko?	Jes, tio estas ŝranko.
6. Ĉu tio estas leono?	Ne, tio ne estas leono, sed zebro.

G.

1. Kiu estas lia nomo?
2. Kiu estas ŝia nomo?
3. Li estas mia onklo.
4. Ŝi estas lia filino.
5. Roberto estas nun via ĉefo.
6. Alina estas ŝia onklino.

H.

1. naŭ

2. dek tri
3. tridek unu
4. sesdek
5. sesdek ses
6. dek naŭ
7. naŭdek

7. NI LEGAS KUN KOMPRENO

Petro Vent	<i>politikisto</i>	<i>en Vaŝingtono</i>
Amanda Maj	<i>aktorino</i>	<i>en Holivudo</i>
Georgo Plat	<i>studento</i>	<i>sur Kilimanĝaro</i>

11. SKRIBOPRAKTIKO

Kiu tio estas? Tio estas Dorotea Last. Dorotea estas studentino. Nun ŝi estas en Svedio.

13. PROVERBOJ KAJ DIRAĴOJ

Tempo estas mono.
Silento estas oro.

Czas to pieniądz.
Milczenie jest złotem.

RESUMA TESTO (ekzemplaj solvoj)

Utrwalenie (przykładowe rozwiązania)

- 14.
1. Londono
 2. Tio estas Francio.
 3. Tio estas krajono.
 4. Tio estas hipopotamo.

- 15.
1. Ŝi	2. Li	3. Ĝi	4. li	5. Ĝi

- 16.
1. Leonado Vinĉi
 2. estas | estas Kristoforo Kolombo.
 3. estas ŝia | nomo estas Maria Skłodowska-Curie.
 4. Kiu estas lia | estas Nikolao Koperniko.

- 17.
1. Saluton!
 2. Mi estas Iga. — Mi ĝojas.
 3. Sinjoro Kant, jen sinjorino Verd. Tre agrable.
 4. Ŝi estas mia instruistino.
 5. Krakovo estas urbo en Pollando.

- 18.
(1) polityczka	(2) tygrysica	(3) lwica	(4) słonica